

Neden ve nasıl unutuyoruz?

Augé önemini açıkladığı unutmamanın, kişinin kendisini şimdiki zamana verebilmesi, ölmek ve sadık kalmak için gerekli olduğunu belirtiyor. Yazar, kitap boyunca sunduğu örneklerle, paylaştığı deneyimlerle ve yaptığı açıklamalarla aslında insan zihni ve belleğinin dehlizlerinde dolaşiyor

KAAN EGEMEN

Antropolog Marc Augé, hemen her çalışmasında bir anlam arayışının peşinden gittiğini, farklı dünyaların nasıl aynı çağı paylaştığını kavramaya uğraştığını dile getiriyor.

Tarihsel travmaların bireylerinkiyile keşişiminin deneyimleri oluşturma süreçlerini araştıran Augé, kimlik ve 'ötekilik' bunalımının, insanların başına nasıl çorap ördüğünü deneme tadında anlatırken dünyasallaşma problemine kafa yoruyor.

Augé, etnik-kurmaca dediği anlatılarda, hem kendi deneyimlerini hem de başkalarının hikâyelerini okurun önüne getirirken bazen yerleşik duygulara eğilip bazen de kalabalığın uğultusu içinde kalıp bir göçebe ve yerli olarak günlük hayata karışıyor. Zamanın yaşsızlığını ya da evsizliği etnik-kurmacayla anlatıp okurun aklına ve gönlüne aynı anda hitap ediyor.

Zamanın özgür olduğunu savunan Augé, insanın içine düştüğü ya da bilerek ve isteyerek katıldığı eylemleri, kısacası yaşamı, dili döndüğünce anlatmaya çalışıyor.

Yazar, bu kez yoğun-

laştığı unutmamanın, toplum ve birey için zorunlu olduğunu söylerken bunun bellek için de ihtiyaç haline geldiğini ekliyor: "Uzak geçmişe ulaşabilmek için yakın geçmişte unutmak gerekir."

Unutma Biçimleri'nde Augé, uzak ve yakın geçmişteki unutma örnek, eylem ve deneyimlerine yoğunlaşıyor.

ÜÇ UNUTMA FIGÜRÜ

Unutmamanın, şimdiki zamanla ilgili olduğunu, geçmiş silmeye, üzerini kasıtlı veya istemsiz şekilde örtmeye dayandığını belirten Augé, hem bir eylem hem de sözcük olan unutmamanın, çeşitli tuzaklar ve tehlikeler barındırdığını anımsatıyor.

Augé, unutmamanın etnolojisine girerken onun karşısı anımsamayı gündeme getirip ikisi arasındaki ilişkiyi yaşam ve ölüm ilişkisine benzetiyor. Unutmamayı, 'anı'nın (bellekte kalan izlenimin) yitirilmesi' diye tanımlayıp bir metafora başvuruyor: "Anımsamak ya da unutmak, tıpkı bir bahçıvanın yaptığı gibi ayıklamak ve budamak demektir. Anılar bitkilere benzer. Bazı bitkilerden hemen kurtulmak gerekir

ki diğerleri boy atsin, çiçek açsın."

Augé'nin bahsettiği anılar, birer anlatı olabileceği gibi çocukluğumuzdan zihnimizde kalanlar da olabilir. Anlatı haline getirilen anıları öykülestirmekten vazgeçtiğimizde bellekten uzaklaştığımızı, yani unutmaya başladığımızı söylüyor yazar.

Unutmamayı ve unutmama biçimlerini anlatmak için çıktığı yolda Augé'ye felsefe, psikoloji, etnoloji ve tarih eşlik ediyor. Bunlarla yaşamın içine giren yazar, nasıl hatırladığımızı (hikâye oluşturduğumuzu) ve nasıl unuttuğumuzu (anıları bellek yardımıyla ötelelediğimizi) kavramaya çalışıyor. Söz konusu sürece, anlatıya yaşamı analiz etmeye dayanan 'katılımcı etnoloji' adını veriyor.

Augé, kayıt altına alınanların bellekte nasıl yer kapladığını ve oradan silindiğini dile getirmeye çalışırken şimdiki zamanla çekimlenen üç unutma figüründen bahsediyor: Basit geçmiş zamanı öne çıkarıp bileşik geçmiş zamanı ötelemeye dayanan 'geriye dönme', şimdiki yeniden bulmaya dayanan 'erteleme' ve 'yeniden başlama.'

Dİ'LI GEÇMİŞ ZAMAN

Augé, bu unutma figürlerinin ne anlama geldiğini ayrıntılarıyla açıklarken Afrika deneyimlerine, edebiyata, psikanalize, tarihe ve felsefeye başvuru-

yor. Olan bitenlere ve kurmacalardaki çatışmalara, çözümlenelere ve dikkatlerden kaçanlara yöneliyor.

Konunun hikâyeyle, anlatıyla ve edebiyatla iç içe geçmişliğini ifade etme amacıyla şöyle bir cümle kuruyor Augé: "Kendini unutmak, durmadan yinelenen şeylerin esiri olduğunu unutmak; yalnızlık içindeki bireyin okumasına sunulanlar da dahil, her türlü kurmacanın sağladığı imkân budur işte. Edebiyat kuramcılarının çok iyi fark ettiği gibi anlatı zamanları, di'li geçmiş zamandır ve gündelik yaşamdan bu şekilde 'kopmak' okurun 'gevşemesini' kolaylaştırır."

Soyu devam ettirenlerin itici gücü olan 'anımsama görevi'nin ağırlığı kadar unutma görevinin zorluğunu ve gerekliliğini vurgulayan Augé, bunun anılara tahammülden uzaklaşmanın bir yolu haline geldiğinin altını çiziyor. Yine yazarın deyişle "bellek ve unutmama, dayanışma içindeki gerçeklerdir ve ikisi de zamanın eksiksiz bir şekilde değerlendirilmesi için gereklidir."

Augé önemini açıkladığı unutmamanın, kişinin kendisini şimdiki zamana verebilmesi, ölmek ve sadık kalmak için gerekli olduğunu belirtiyor. Yazar, kitap boyunca sunduğu örneklerle, paylaştığı deneyimlerle ve yaptığı açıklamalarla aslında insan zihni ve belleğinin dehlizlerinde dolaşiyor.

UNUTMA BİÇİMLERİ

Marc Augé

Çeviren: Mehmet Sert

İBB 2019